

Af Steen Bille Larsen

Forening for Boghaandværk

Hans Tegners logo fra 1888

Erik Ellegaard Frederiksens logo fra 1954

Forening for Boghaandværks logo blev oprindeligt skabt af kunstneren Hans Tegner i 1888. Foreningens logo blev redesignet af Erik Ellegaard Frederiksen i 1954 til det logo, som har været anvendt indtil nu. Man kan umiddelbart undre sig over foreningens logo, som forestiller to stedmoderblomster. Historien bag logoet er, at stedmoderblomsten var formandens, xylograf F. Hendriksens, yndlingsblomst og han satte så umådelig stor pris på den, at han bad Hans Tegner om at tegne dette.

I 2019 besluttede foreningen, at det var tid til at modernisere foreningens designlinje, da alle elementerne er skabt før den digitale tidsalder. Malene Hald, som er ansvarlig for foreningens kommunikation, fortæller her om arbejdet med revitaliseringen af foreningens designlinje og Trine Rasks modernisering af foreningens logo:

Baggrunden for at modernisere logoet

Malene Hald fortæller: Foreningen har i nogle år udviklet sig i positiv retning. Vi har fået flere nye (og yngre) medlemmer og er blevet mere aktive på sociale medier. En ting der dog ikke har været fornyet i årevis, er logoet. Det oprindelige logo er jo fra 1888 og på et tidspunkt rentegnet af Erik Ellegaard-Frederiksen – men det gjorde han, længe før vi havde computere. Vores logo var derfor ikke rentegnet digitalt, det var blot en indscannet udgave, som mildest talt var noget flosset i kanten. Det begyndte faktisk at blive lidt pinligt! Vi har jo utrolig mange grafikere blandt vores medlemmer, og taler i det hele taget til folk, der er æstetisk bevidste. Så der var ikke nogen tvivl om,

at der var presserende at gøre noget ved logoet. Både teknisk og håndværksmæssigt, men bestemt også stilmæssigt og æstetisk.

– *Hvordan er processen fra beslutning til valg af designer?*

Det var vigtigt, at det var en designer, der havde stor erfaring med skriftdesign. Man kan ikke sige boghåndværk uden at sige typografi, og derfor var det utrolig vigtigt, at det var en designer, der tænkte typografi primært og bomærket sekundært. Vi var ikke ude efter et nyt bomærke – det var langt vigtigere at få en markant og veldesignet skrift til logoet. Der er få designere i Danmark der beskæftiger sig med skriftdesign, og en af de absolut dygtigste er Trine Rask – og så er hun samtidig medlem af foreningen, og kender til dens virke. Det forkortede hele processen. Men det vigtigste var, at Trines designstil og evner var det helt rigtige match for logoet.

– *Foreningen fik ikke et nyt logo, men en modernisering af det eksisterende, hvorfor?*

Foreningen har aldrig haft en fuld visuel identitet, blot et logo. Den er jo grundlagt længe før man tænkte i visuel branding på den måde, vi gør i dag. Da vi alligevel skulle give logoet en overhaling, virkede det fuldstændig oplagt, at få lavet en rigtig visuel identitet samtidig som kan arbejde sammen med logoet. Valget af designer var her også utrolig nemt, idet Michael Jensens katalog til Årets Bedste Bogarbejde fra 2016 er en af de mest populære og roste i flere år. Vi tog derfor kontakt til Michael, som gerne ville arbejde videre med sin stil fra kataloget og i sammenhæng med Trines logo.

har fået moderniseret sit logo

Vi kommer dog ikke til at have en stringent visuel identitet med faste regler for, hvad man må og ikke må, som man ellers normalt gør. Planen er at ende med en guide, en slags visuel værktøjskasse, som foreningens medlemmer kan bruge, når de kommunikerer – eller de kan udarbejde deres eget. Som tidligere nævnt har vi utrolig mange grafikere i foreningen, og det er skønt at se, hvordan foreningens visuelle udtryk kan bevæge sig i flere retninger, men dog altid være på et højt visuelt niveau. Det er bestemt ikke normalt, at en forenings medlemmer (eller en virksomheds medarbejdere) i så høj grad er i stand til at lave professionel visuel kommunikation, så det skal vi bestemt udnytte!

– *Hvordan er processen med designeren?*

Grafikeren Heidi Schmidt Jensen (som også står for kommunikation) og jeg havde et møde med Trine, hvor vi talte om foreningen, kiggede på gamle logoer og talte om, hvor vi gerne ville ende henne.

Herefter overlod vi faktisk arbejdet til Trine og lod hende arbejde i fred med redesignet. Hendes første oplæg var også det, vi endte med – hun kom med nogle forskellige variationer, med meget små ændringer, og i samarbejde valgte vi en version, der var bred enighed om.

– *Kan du sætte ord på det færdige logo?*

Noget af det bedste ved det er, at jeg tror, mange slet ikke opdager, at det er blevet opdateret – og det betyder, at vi har ramt rigtigt. Logoet skal afspejle foreningens fortid, men uden at blive bedaget, og det synes jeg jo, er lykkedes enormt

Foreningens moderniserede logo skabt af designeren Trine Rask i 2019. Det nye logo blev første gang brugt ved åbningen af Årets Bedste Bogarbejde juni 2019. Logoet vil efterhånden vinde indpas overalt.

godt med den nye skrift. Den har pladeseriffer, som er en skriftvariant, der dukkede frem omtrent samtidig med foreningens fødsel i 1888, men pladeseriffer har ofte en mere moderne og uformel stil, som vi jo netop gerne ville have. Stedmoderblomsterne har også fået en tiltrængt opfriskning, og er faktisk markant anderledes end originalen. De nye er mere stilrene, linjetykkelserne er nøje afstemt – men de er ikke fuldstændig mekanisk ens. Hvis du kigger efter, kan du se, at blomsten til venstre dykker lidt mere med hovedet end den til højre, ligesom linjerne i bladene heller ikke er fuldstændig ens. Så selvom logoet ved første øjekast er stringent og symmetrisk, er der små tegn rundt omkring på hånden, der har ført pennen (eller computermusen i det her tilfælde), hvilket

giver logoet et imødekommende udtryk.

Arbejdet med at modernisere logoet

Nyt for Bogvenner har også talt med skaberen af logoet, Trine Rask. Hun påtog sig straks opgaven og var enig i vores beslutning om, at det rigtige ville være at modernisere det eksisterende logo, da det er en stærk bærer af foreningens identitet.

Vi spurgte Trine Rask:

– *Hvor starter man, når opgaven lyder på at modernisere foreningens logo?*

Trine Rask forklarer: Det har været vigtigt at kigge på logoets historie, når det skal opfri- ►

Designer Trine Rask, The Studio, på Frederiksberg. Har tidligere bl.a. arbejdet på Type&Media i Haag i Holland.

► skes og moderniseres. For det første tegnede Hans Tegner bomærket omkring 1888, men med en helt anden tekst. Der er sket nogle forandringer undervejs, både af æstetiske grunde, og også af tekniske, såsom at man på et tidspunkt efter 1981 har valgt at typograferer teksten digitalt fremfor den tidligere tegnede, tilpassede skrift. Med en digital udgave af Garamond har man skrevet foreningens navn, måske for at gøre det skarpt og moderne. Men de første digitale skrifter fra 80'erne var ofte meget tynde, da de blev tegnet på baggrund af f.eks. blytyper fremfor senere digitale skrifter, som er tegnet på baggrund af det trykte resultat af blytyperne.

– Erik Ellegaard Frederiksen redesignede Hans Tegners logo i 1954. Hvad var moderne i 1954, hvad er moderne i 2019?

Jeg mener, at Erik Ellegaard Frederiksen var så dygtig, at hans arbejde stadig er moderne, tænk f.eks. på Irmapien. I 1954 brugte man i hø-

jere grad et logo og et bomærke på en mere enkel måde, hvor man nu skal kunne afkode en afsender ved et enkelt kort glimt. Man kommunikerer nu i større konkurrence om modtagernes opmærksomhed. Jeg mener, det er en kvalitet af have en historie og bære den i sin visuelle identitet, men selvfølgelig afspejle den tid, man nu er i. Derfor en modernisering og ikke et nyt logo.

– Inddrog du naturens „ægte stedmoderblomst“ i dit arbejde?

Ja, jeg har studeret levende stedmoderblomster, bl.a. ved at besøge blomsterhandlere for at kunne se blomsterne fra mange vinkler, fotos af de mange varianter, der findes, og illustrationer, der i større eller mindre grad fortolker blomsten. Både for at forstå, hvorfor bomærket var, som det var, og for at finde frem til min fortolkning. For at vide, hvilke streger der manglede, og hvilke der var overflødige for at tegne formen.

– Logoer skal fungere i en digital verden på både på en plakat og på et visitkort. Hvordan løses det teknisk?

I små størrelser er enkelhed og tydelighed vigtig, i store størrelser er kurvekvalitet og detaljerne vigtige, derfor skal alle disse parametre opfyldes. Som Erik Ellegaard Frederiksen sagde om Irmapien: „Jeg er glad for, at jeg gjorde mig så umage med hendes små sko, fordi de senere begyndte at bruge hende i stor størrelse på f.eks. busser.“

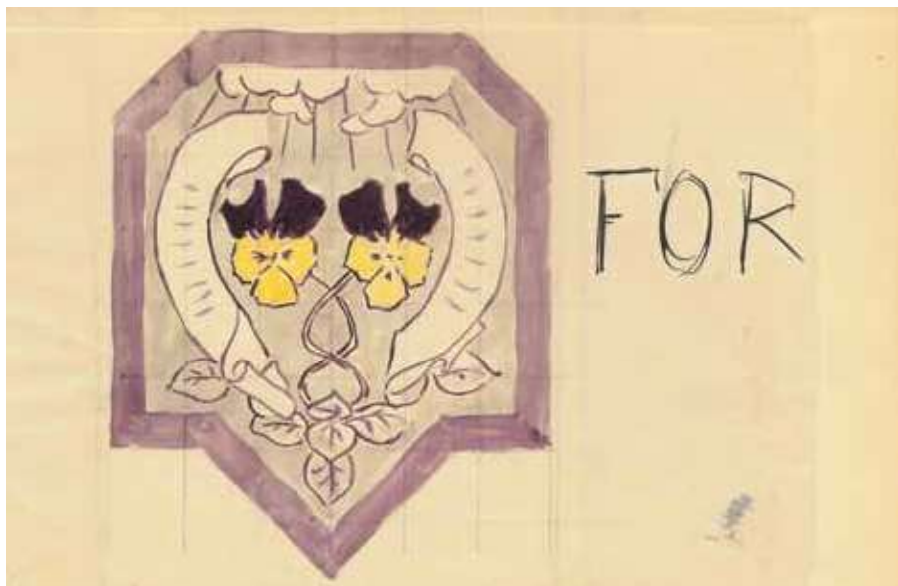
– Er der nogle særlige hensyn ved digital op- og nedskalering?

Hvis man sikrer sig, at der er god balance mellem form og kontrast, dvs. der er god luft omkring de enkelte bogstaver, og tegningen er åben på samme måde, er der ingen problemer med at skalere ned. Mit hovedvirke er at tegne skriftfamilier/fonte, der også ofte skal kunne fungere i helt små tekststørrelser, og derfor ved jeg, at det ofte er luften omkring bogstaverne, der afgør læsbarheden og tydeligheden. Og så udvikler man et blik for, hvad der kan fungerer i alle størrelser, hvilket som regel er et krav i dag.

– Hvad er de vigtigste karaktertræk ved det moderniserede logo?

At blomsten nu ikke længere er sur at kigge på, og at navnet har fået samme opmærksomhed og vægt som blomsten. Som grundlag for at tegne bogstaverne tog jeg, i samråd med Malene Hald og Heidi Schmidt Jensen, udgangspunkt i et print fra 1981, hvor der var brugt godt med sværte, så man kunne se det som en pladeserif. Jeg tegnede oven på det print med hensyn til bogstavernes proportioner og grundform og udviklede det til en meget enkel pladeserif, der bærer tiden i sig, men er fra i dag. ■

Forhistorien om foreningens logo

Den 4. marts 1888 sendte Hans Tegner et brev til F. Hendriksen med dette forslag til en vignet for den nye forening, „Forening for Boghaandværk“.

I en lille bog i privat eje er indklæbet et brev, som fortæller forhistorien om foreningens logo. Den lille bog blev udsendt af Nielsen og Lydiches Bogtrykkeri i 1947 i anledning af 100 året for F. Hendriksens fødsel og er et særtryk med et kapitel fra F. Hendriksens erindringer, *Mennesker og Erindringer*.¹

F. Hendriksen skriver i sine erindringer, at han i 1887 fik den tanke „at stifte en forening med det mål at skærpe kravene til bogarbejdet og samtidig ved udstillinger og udgivelse af årsskrifter for at øge kendskabet til bogfagenes historie.“²

Han skriver om møderne, der gik forud for dannelsen af den nye forening: „Ved et af disse møder foreslog jeg navnet ‚Forening for Boghaandværk‘, og da vi var enige om at stifte den, blev Hans Tegner formået til at tegne den vignet, som jeg tænkte brugt ved de trykte fortegnelser over søndagsudstillinger. Han var ivrig for planen og sendte straks et udkast.“

På dette sted i særtrykket er tilføjet i margin, at det indklæbede brev er Hans Tegnens brev. Sammen med tegningen skriver Hans Tegner: „Kjære Hendriksen. Var det ikke saaledes Du mente? Til Farvetrykket troer jeg godt at den sorte Plade kan trykkes i dyb violet – som angivet. Din Hans Tegner. 4. marts 1888“.

Hvem der har klæbet brevet ind i den lille bog og skrevet notatet i margin, ved vi ikke. Særtrykkets veje kendes ikke, men på et tidspunkt har det været til salg i et antikvariat for 32 kr. ■

1. F. Hendriksen: Boghaandværk. Særtryk af Mennesker og Oplevelser, 1947, 39 sider.

2. F. Hendriksen: Mennesker og Oplevelser, Erindringer fra sidste Halvdel af nittende Aarhundrede, 1910, s. 294.